

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Шевченко І.В.

*ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого
розвитку НАН України» (м. Київ, Україна)*

Етап розвитку сучасного суспільства визначає якісно нові підходи до організації еколого-економічного розвитку України, яка динамічно розвивається і прагне більш активно включитися у світові глобалізаційні процеси, інтегруватися в європейське співтовариство.

XXI ст. стало епохою глибинних трансформацій та розгортанням процесів глобалізації, що суттєво впливають на систему міжнародних економічних відносин, трансформують напрями і визначають тенденції розвитку національних економік.

Сьогодні глобалізацію розглядають як економічне, політичне, культурне, соціальне явище. Ряд вчених трактує це поняття по-різному: як об'єднання регіональних фінансових ринків [1, с. 179], посилення транснаціональних корпорацій [2, с. 17], універсалізація економічних процесів [3, с. 42], процес формування системної взаємозалежності, процес становлення загальносвітової цілісності [4, с. 484], швидкість операцій з торгівлі, нерухомості, пересування, впровадження інновацій та розвитку ринків [5, с. 13], комплексне геополітичне і геокультурне явище [6].

Отже глобалізація – це сучасна форма міжнародних відносин, яка характеризується поширенням взаємозалежності між країнами в економічній, політичній і культурній сферах практично на всю земну кулю.

На сьогодні усі країни без виключення в тій чи іншій мірі потерпають від глобальних проблем розвитку людства. Це проявляється й в погіршенні екологічної ситуації й в глобальному потеплінню клімату, також це стосується нерівномірного і неконтрольованого зростання населення в одних країнах і його катастрофічне зменшення в інших. Значна нерівномірність соціально-економічного розвитку країн, періодичні глобальні фінансово-економічні кризи, брак продовольства та питної води.

Слід відзначити, що людська цивілізація пережила певні етапи розвитку в сфері взаємин між суспільством та природою, що певним чином відображалось на кожному з них. На думку [7] етапи розвитку цивілізації в площині залежності людина-природа доцільно поділити на три. Перший етап характеризується раціональним використанням природних ресурсів та повною залежністю людини від природи без завдання шкоди навколишньому середовищу. Другий це етап створення ілюзії повної незалежності людини від природи. Оскільки дедалі більшим ставав технічний розвиток, комфортнішими умови життя, людина переставала замислюватись над раціональним використанням природних ресурсів, тому і виникло відчуття

незалежності від природи. А як результат недбалого відношення до навколишнього середовища того періоду і призвело до нинішньої критичної еколого-економічної ситуації як на планеті в цілому, так і в окремих її регіонах. Щодо третього етапу який прийшов в історію розвитку суспільства з ознаками інформаційних та індустріальних властивостей та з усвідомленням залежності людини від природи, оскільки природа є єдиним джерелом матеріального багатства людини, можна висловити думку про те, що він буде тривати якомога довше. Отже цілком зрозуміло, що такі фактори реальності, як природа, людина та виробництво утворюють коло розвитку суспільства в навколишньому середовищі. Етап сьогодення розвитку суспільства призводить до деградації та виникненню загроз в навколишньому природному середовищі, тому екологізація суспільної свідомості та практики ввійшла до одного з найважливіших питань цивілізаційного розвитку.

Звертаючись, зокрема, до екологічної площини розвитку світової спільноти, варто відзначити, що, природне навколишнє середовище не визнає державних кордонів, екологічні прорахунки та «недопрацювання» в певному місці (локального характеру) насправді завдають шкоди сусіднім державам і негативно впливають на глобальну економіку.

Сьогодні жодна країна світу, якою б потужною вона не була, не може існувати ізольовано від решти світу. Яскравим прикладом є глобальна фінансово-економічна криза 2008-2009 рр., що практично охопила усі держави світу, і жодна країна не змогла від цієї кризи уберегтися. Проте, на той час суспільство не мало досвіду в скоординованих, спільних діях – прийняття рішень, тому кожна країна окремо знаходила шляхи виходу в подоланні складної економічно-фінансової ситуації.

Перед Україною, як частиною глобалізованого світу, постає широкий спектр глобальних проблем. І не тільки Україна, а навіть найпотужніші країни світу, як з'ясувалось, не в змозі самотужки їх розв'язати. Тому для подолання цих проблем і ризиків людство об'єднує свої зусилля і ресурси.

Усвідомлення екологічної ситуації сьогодення та довгострокових стратегічних інтересів людства потребує розуміння феномену глобалізації як нового простору суспільного зростання та реалізації екологічної політики. Це усвідомлення потребує подальшого обґрунтування та реалізації певних адаптованих моделей глобалізованого розвитку, що будуть спрямовані на основні передумови гармонійного розвитку світової цивілізації на всіх рівнях її прояву. Це стане можливим лише за відновленням рівноваги між ринковими регуляторами, виправленням диспропорції в структурі глобального ринку, демократизації діяльності міжнародних організацій, екологічної спрямованості в економічному розвитку. Насамперед рішучих дій та зусиль необхідно докладати у екологічній сфері, зокрема, в першу чергу поставити наголос на розробку та затвердження екологічно та економічно обґрунтованої системи платежів за спеціальне використання

природних ресурсів та збору за забруднення навколишнього природного середовища, що в подальшому буде стимулювати суб'єкти господарювання до раціонального природокористування. По-друге, необхідним є прийняття та затвердження правового акту економіко-екологічної безпеки людства на глобальному рівні, що буде надійним та правовим захистом екологічної економіки всього цивілізовано-глобалізованого суспільства.

1. Делягин М.Г. Идеология возрождения. Как мы уйдем из нищеты и маразма. Эскиз политики ответственного правительства России. – М.: «Форум», 2000. – 192 с.

2. Сорос Дж. Джорж Сорос про глобалізацію / Пер. з англ. – К.: Основи, 2002. – 173 с.

3. Фоміна М.В. Сталій економічний розвиток та особливості його реалізації в умовах глобалізації // Науковий вісник НЛТУ України – Львів:РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип.21.19. – С.42.

4. Экономическая теория на пороге XXI Века – 3 / Под ред. Ю.М. Осипова, Е.С. Зотовой. – М.: Юристъ, 2000. – 664 с.

5. Юрлов Ф.Н. Социальные издержки глобализации // Социологические исследования. – 2001. – №7. – с.13.

6. Волович О.. Глобалізація: переваги і загрози для нашої країни//режим доступу: <http://izvestiya.odessa.ua/node/23646>

7. Туниця Ю., Семенюк Е., Туниця Т. Діалектика глобалізації в контексті екологічного імперативу // Вісник НАН України, – 2008. – № 2 – С.8-24.

Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 24-26 квітня 2013 р. / За заг. ред. О.В. Прокопенко. — Суми : СумДУ, 2013. — Т.2. — С. 259-261.